Radomer-Kielcer „Opł. poczt. uiszczono ryczałtem [illegible] 8 זייטען VI-טער יאָהרגאַנג

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

Radom Piątek 27 Grudnia 1929

ראַדאָם, פרייטאָג כ"ה כסלו תר"ץ

פרייז 25 גראָשען.

Redakcja i Admistracja
Radom, Szwarlikowska 20.

Oddział w Kielcach.

אַנאָנסען פרייזן

אײן מילימעטער שורה: פאַר'ן טעקסט 40 גר.
" " " אין " 60 "
" " " נאָכ'ן " 25 "

די ערשטע און לעצטע זייט געמהאַלטן 8 שפאַלטען
אין טעקסט 4 "

די פערוואַלטונג פון ראַדאָמער בית-יתומים

אָרדענט אײן א גראַנדיעזע

מאַסקען-באַל

דעם 25-טען סטיצ'ען 1930

אין די זאַהלען פון טעאַטער „ראַזמאַיטאָשטשי"

א ערשטקלאַסיגער אָרקעסטער

א רײַן-אײַנגעאָרדנעטער בופעט מיט ביליגע פרייזען

צונענגליך פאַר אַלעמען

און פערשידענע אטראַקציעס.

בעמערקונג: די ריינע הכנסה פון באַל איז צו פערשטאַרקען די קאַסע פון בית-יתומים.

מתפללי בי"התפ „ע ז ר ה" רדום
מביעים בזה את השתתפותם בצערו העמוק של מר
יצחק דוד זילבערבערג
למות עליו אשתו פ י י ג ע ז"ל
המקום ינחם אותו בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

חברים האַנדווערקער און סימפאַטיקער

געדענקט דעם 3-טען טאָג חנוכה פון הײַ-יאָהר,
וועלכער פאַלט-אויס דעם 29 דעצעמבער הײַנטיגען זונטאָג.
אין דעם טאָג וועט פאָרקומען דער פײַערליכער אַקט פון

פאָהן-ענטהילונג

פון ראַדאָמער האַנדווערקער-קלוב.

די אַלע, וועלכע האָבען בעקומען אײַנלאַדונג'ס-קאַרטען, ווערען געבעטען צו קומען אויף דער פײַערליכער אַקאַדעמיע, וועלכע וועט פאָרקומען פינקטליך 11 אזייגער פריה אין טעאַטער „ראַזמאַיטאָשטשי".

די אָרגאַניזיר-קאָמיטע.

את רגשי השתתפותנו אנו מביעים להגביר הנכבד הנדיב מר
יצחק דוד זילבערבערג נ"י בצערו הגדול שקרהו במות עליו
אשתו נ. ע.
המקום ינחמהו ולא יוסף לדאבה עוד.
כאהר מביעים אנו לו את תודתנו הרבה בעד נדבתו סך 70 זהובים שנדב להישיבה לעילוי נשמתה.
ועד ישיבת „תורת חיים" בראדום.

אונזער טיעפסטען דאַנק דריקען מיר אויס להגביר הנכבד הנדיב מר
משה יצחק האָרוויץ נ"י
פאַר זיין נדבה 100 (הונדערט) זל. וואָס ער האָט געשפּענדעט פאַר דער ישיבה.
ועד ישיבת „תורת חיים" ברדום.

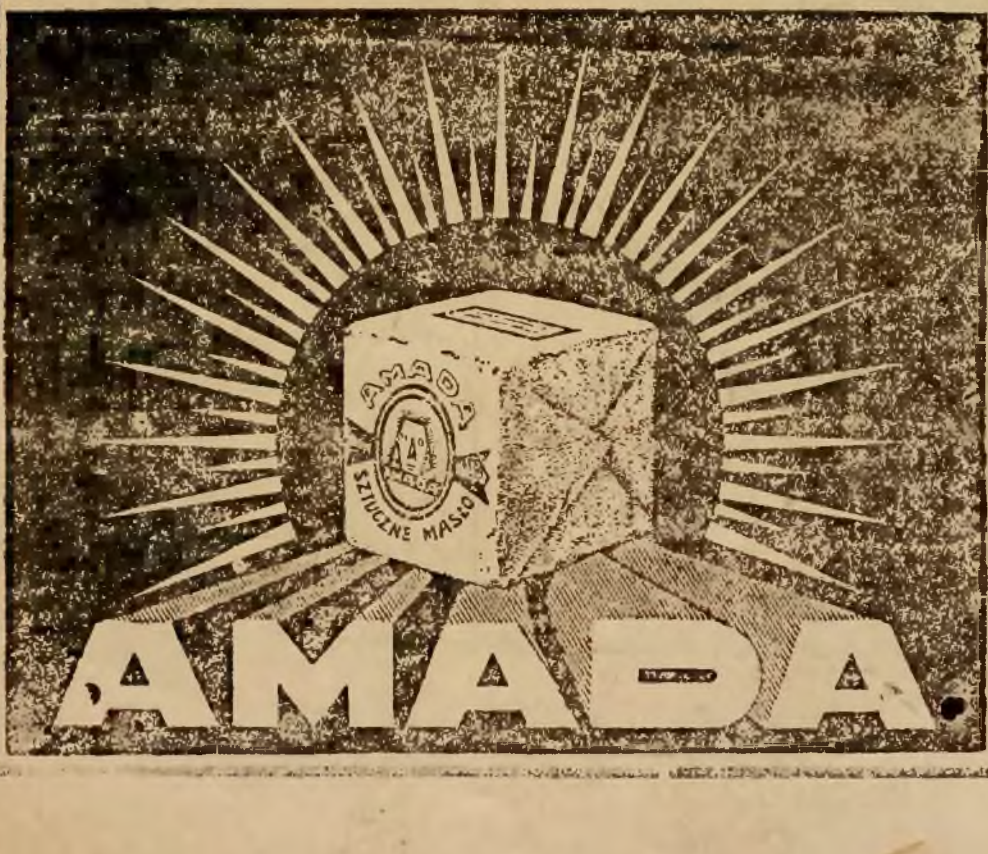

פיינסטע פלאַנצען-פוטער
כשר-שרון-פרימא, אגוז,
אמאדאר - מנורה - כשר
פערטרעטער און פאַבריק לאַגער:

Przedstawiciel:
J. ZYLBER
RADOM,
DŁUGA 5 — telef. 580

קאנצענטראציע פון דער פילאנטראפישער טעטיגקייט אין ראדאם. *)

אין אנדערע שטעדט איז געמאכט געווארען דער פרוב פון קאנצענטרירען די פערשידענע פילאנטראפישע געזעלשאפטען, אין איין צענטראלע. פאר ראדאם איז די פראגע אויך אקטועל. אומעטום ווערט די פראגע ארויסגערוקט א דאנק די קהלה־פערוואלטונגען, אלס ארגאן, וועלכער ברויכט זיך פערנעמען אויך מיט דער ראציאנעלער געזעלשאפטליכער השגחה. אין ראדאם האבען מיר ביז היינט נישט געהערט, אז ס׳זאל ווערען אין דער ריכטונג וועגען דעם גערעדט. ס׳איז נויטיג, אז [illegible] פאקטארען, אויב נישט די קהלה גופא, מעג זיין, די חשוב׳דע פילאנטראפישע טהוער, זאלען אנווייזען און אפילו מאהנען די פילאנטראפישע געזעלשאפטען צו פעראייניגען אין איין צענטראלען פונקט.

מ׳קאן זיך נישט בעגניגענען מיט בלויז דערמאנען די חשוב׳ע פילאנטראפישע טהוער און נישט אבשטעלען זיך איבערצוגעבען ווי אזוי פאקטיש ס׳זעהט אויס די פילאנטראפישע טעטיגקייט אין ראדאם, איהר צעשפליטערטקייט, חסרונות א. ד. ג.

ראדאם איז נישט קיין גרויסע שטאדט, וואו צוליב טעכנישע טעמים זאל זיך נויטיגען אין דעצענטראליזאציע פון דער פילאנטראפישער טעטיגקייט. פערקעהרט, אלס קלענער ארט איז די צענטראליזאציע א גוואלדיגע נויטיגקייט. ווען נישט, איז דא גרויס פערלוסט אפשר אויף גאנצע הונדערט פראצענט אזוי גוט פאר די, וועלכע נויטיגען זיך אין שטיצע, ווי אויך פאר דער שטאדט גופא. אט לאמיר נעמען אין בעטראכט. ס׳איז דא א געזעלש. „עזרה“, „לינת־הצדק“, „גמילת חסד־קאסע“ ביי דער גמינע און ביי א צוויי אזעלכע קאסעס — און אפשר מעהר — אין בעזונדער׳ע קווארטאלען — ווי אויף סקארישעווסקא, פיאסקי — ס׳איז דא א געזעלשאפט „מנחמי אבלים“, „חינוך ילדים“, „קינפעטארין ־ פעראיין“ און אפשר נאך אנדערע נישט אפיציעלע.

אייגענטליך קאן טאקי נישט אין געזעלשאפט טעכניש די אלע נויטיגע איינגאבען נאכקומען? זאל טאקי זיין יעדע פון די אויבענדערמאנטע אינסטיטוציע אזוי שטארק פערווארפען מיט ארבייט, אז זי קאן זיך נישט פערנעמען מיט אנדערע אויפגאבען? ניין! דער אמת איז דאך נישט. יעדע איינע פון די אויבענערמאנטע האט גענוג צייט, גענוג פלאץ אין איהר פראגראם וועלכער קימט אפילו נישט נאך אין א צעהנט־חלק, וועלכעס זי מוז אפילו טוהן, נו זשע, נאך וואס די בעזונדערע אויסגאבען, אויף לאקאלען, אדמיניסטראציע, בעזונדערע פירמעס, שיינע קלינגענדע נעמען? זאל דאס בלויז זיין קאפריז?

אבער דאס לאזט זיך נישט גלויבען. נאך א זאך, וועלכעס זאגט נעגען דער צעשפליטערונג פון די געזעלשאפטען. ביים פערטיילען די שטיצעס, צי קאן ווערען דערהאלטען א גענויע קאנטראל וועמען מ׳בעדארפט געבען. און וועלכער מאס בעדארפט דער זעלבער געניסען זיין, דאס איז דערפאר, ווייל יעדע פון די געזעלשאפטען קאן נור ליוט איהרע מעגליכקייטען און אפילו אויפגאבען ערטיילען אזא שטיצע, וועלכעס אלס איינציגע בעטרעפט נישט קיין גרעסערע סומע, ממילא לוינט זיך נישט האבען אזא חקירה ודרישה. למשל דער „לינת־הצדק“ ארויסגעבענדיג א דעצעפט, וועלכעס בעטרעפט איינציגע זלאטעס. צי די „עזרה“, וועלכע ערטיילט כראנישע מאטעריעלע הילף א. ד. גל. — אדער די אנדערע הילפס אינסטיטוציעס קאנען נישט האבען אזא גרויסע נאכפראגע, ווייל ס׳באגאטעליזירט זיך, ס׳איז פארט א קליינע סומע. דאס טאקי איז אמערגסטען. ס׳ווערט אזוי א נאך צעקראכען אויף קליינליך און ס׳בלייבט שוין נישט, אז מ׳זאל קאנען דעם גאר נויטיגען געבען אלץ וואס איהם נויטיג איז. ביי א קאנצענטראציע קאן מען שוין פיהרען א גענייע עתירענץ פון די מקבלים און דער אינטערעס צו א גענייע אינפארמאציע וואלט געוועזען, מ׳וואלט זיך דאמיט גערעכענט, ווייל דער בעטרעפענדער וואלט געברויכט ווערען אליזייטיג געשטיצט.

אזוי איז אויך לגבי די נותנים, די, וועלכע מאראליש זענען פערפליכטעט צו שטיצען די ארימע אומגליקליכע. וועלכע צוליב פערשידענע סיבות נויטיגען זיך אין זייער הילף. כ׳צווייפעל נישט אין גוטוויליגקייט פון דעם ראדאמער אידישען פירנער, מיר זעהען צו יעדען צוועק ווערט פערהעלטניסמעסיג געזאמעלט געהעריגע סומעס, אבער א פאקט איז, אז ס׳איז דא אויך אזעלכע — טאקי א סאך, וועלכע ערפילען נישט זייער פליכט, זיי דרייען זיך ארויס מיט תירוצים פאר יעדע אינסטיטוציע בעזונדער. אז זיי שטיצען א צווייטע, וועלכעס איז אבער נישט אמת. אויך טאקי לגבי די נותנים וועט זיין א געהעריגע קאנטראל, צי יעדער בעטייליגט זיך אין דער הילפס־ארבייט אין אזא מאס, וויפיעל ער ברויך נאכקומען.

נאך א פראגע און טאקי א גאנץ וויכטיגע: די מאראלע מיטהילף הינקט אויך איבערהויפט, די געציילטע וויכטיגע כלל־טוער זענען צעשייט און צעשפרייט, א טייל רוקען זיך אב אין שאטען, ווייל זיי יאגען זיך בעגיינט אין אזא ארבייט, וועלכע וואלט געהאט א גרעסערן פארנעם, ביי א קאנצענטראציע וואלטען זי אלע פעהיגע כחות געהעצען געוואגען. דער אויטאריטעט פון אזא צענטראלע אינסטיטוציע וואלט געוואקסען און די אויסערליכע פאקטארען, ווי ס׳איז א מאגיסטראט, א קהלה און אנדערע וואלטען זיך געמוזט מיט איהר רעכנען...

ביי דער ארבייט ברויכען ווערען אריינגעצויגען א געהעריגע צאהל פרויען, וועלכע מ׳ברויכט דערמאנען, אז זיי ערפילען נישט דאס, וואס דער געזעלשאפטליכער פליכט פערלאנגט פון זיי. ס׳איז נישט גענוג פון א דערמאנען זיך בעת א מאסקען באל. ניין, גאנץ וויכטיג ווערט דורך די היגע פרויען געטוהן. צי געפינט זיך אין ראדאם אזא פרויען־געזעלשאפט, וועלכע זאל זיך פערנעמען מיט פרויען־שוץ? צי געפינט זיך ביי אונז א בירזע פאר יונגע מיידלעך, צי געפינט זיך ביי אונז א פרויען געזעלשאפט. וועלכע זאל זיך בכלל פעראינטערעסירען מיט דער יונגער אידישער ארבעטער פרוי און מיידעלן, דאס איז נישט דא, אפילו נישט דער מינדעסטער שפור דערפון.

מיר מיינען, אין אזא קורצע בעלויכטונג פון דער פילאנטראפישער טעטיגקייט אין אונזער שטאדט, יעצט בערעכטיגען אט דעם רוף „קאנצענטראציע פון דער הילפס־טעטיגקייט אין ראדאם איז א נויטווענדיגקייט! זי איז נויטווענדיג אין דער מאס פון דעם „מוז“ און דראנג, וואס מיר דארפען אנבקענען די אומגליקליכע אויף וועל-

---

*) מיר דרוקען דאס ארטיקעל אויפ׳ן גרונד פון ברייטער דיסקוסיע. ר. ע. ד.

די פרישע
פלאנצען־פוטער
דידא=מאס

איז זעהר שפארזאם
ווייל זי איז נישט
געזאלצע.

בען געביעט ס׳זאָל נישט זיין.

מיר מיינען, דער ריכטיגער אַדרעס פון דער ווענדונג איז צו די חשובֿ׳ע ה״ה פרעזעסען: אַדלער איתמר און דיאַמענט ישראל. די. וועלכע שטעהען אין שפּיץ פון די צוויי אָנגעזעהענסטע אינסטיטוציעס ווי ס׳איז „עזרה״ און „גמילות-חסד-קאַסע״, אַז זיי זאָלען נעמען די איניציאַטיוו אין דער אויבענדערמאָנטער זאַך, וועלכעס וועט ווערען געוויס סימפּאַטיש אויפגענומען פון דער היגער אידישער עפענטליכקייט און מאָראַליש געשיצט.

יעקב קאַסאַי.

ל. פישמאַן.

אונטער׳ן פּאַהן.

(צום פייערליכען אקט פון פאָהן-ענטהילונג פון ראַדאָמער האַנדווערקער-קלוב.)

דעם 29 טען דעצעמבער 1929 יאָהר אין דעם 3-טען טאָג חנוכה ווערט פאַרקומען דער פייערליכער אקט פון ענטהילען די פאָהן פון יודישען האַנדווערקער-קלוב אין ראַדאָם.

דער ראַדאָמער האַנדווערקער-קלוב, וועלכער ציילט שוין 18 יאָהר פון זיין עגזיסטענץ, האָט איבערגעלעבט פערשידענע צייטען. אין די יאָהרען 1910—1911 אונטער׳ן צארישען רעזשים, ווען עס האָט קיין רייד נישט געקאָנט זיין וועגען אינטערעסען, פעראייניגען און אָרגאַניזאַציע, ווען יעדער האַנדווערקער האָט געפיהרט זיין אייגענאַרטיגען לעבען. אָט אין יענער פינסטערער צייט האָבען זיך דאָך געפונען איניגע חברים, וועלכע האָבען פערשטאַנען די נויטווענדיגקייט פון דער זאַך און האָבען בעוויזען צו לייגען דעם גרונדשטיין פון דעם הייליגען בנין. אויב יענע אַלטע צייטען האָבען אונז ערלויבט צו אָרגאַניזירען זיך דורך אַ גלעזעל משקה, אָדער ביי די שטעקענעס פון ביליאַרדען. זענען אָבער סוף כל סוף געקומען בעסערע צייטען און עס האָט זיך אָנגעהויבען אַ קולטורעל געזעלשאַפטליכע אַרבייט. פיעל פון אונזערע חברים געדענקען נאָך עד היום און וועלען געוויסן נישט פערגעסען די יעניגע אָוונדען, וועלכע פלעגען צוציהען נישט נאָר אונז זעלבסט, נאָר אויך אונזערע פרויען און קינדער. דער קלוב איז געוואָרען דער שפּיגעל פון אונזערע ליידען און פריידען און האָט צוזאַמען געשמאָלצען די אַלע צוזייטע און צושפּרייטע אין איין גרויסער האַנדווערקער-משפּחה. דאָס האָט אריינגעבראַכט שטאָלץ און ווירדע אין אונזער טאָג-טעגליכען לעבען. דאָ קומט אָבער די גרויסע וועלט-מלחמה און רייסט אַוועק פיעל פון אונזערע בעסטע חברים, פערערמט די פערבליבענע אויף די ערטער און אַלעס ווערט ווי פערגליווערט, שווער און ביטער ווערט דאָס לעבען, אַלעס ווערט פערוויסטעט און פערניכטעט און מענשען בלייבען ווי שאָטענס אין עולם התוהו. צוגלייך מיט אונז הויבט זיך אָן דער קלוב אויך צוראַנגלען צווישען טויט און לעבען און ווערט סוף כל סוף דערדריקט אונטער׳ן שווערען לאַסט פון נויט...

דער חלשות׳דיגער צושטאַנד דויערט אָבער נישט לאַנג. דער פראָנט רוקט זיך אַוועק, מענשען הויבען זיך אָן צו בעוויזען אויף די גאַסען און דער קלוב, וועלכער האָט זיך שוין איינגעבירגערט אין בלוט און פלייש פון די האַנדווערקער קומט ווידער צום לעבען. עס ווערט בעניימט זיין טעטיגקייט אויף די קולטורעלע, עקאָנאָמישע און געזעלשאַפטליכע געביעטען אין דער קלוב הויבט אונז ווידער אָן צו דינען ווי אַ עמוד-האש אין די שווערע פינסטערע צייטען. ער פיהרט אדורך פערשידענע אַקציעס, שאַפט אַ ביבליאָטעק, אַ גמילות-חסד-קאַסע, אַ ביליגע, זאָגאַר אומזאָנסטע קיך, אַ קאָנסום קאָאָפּעראַטיוו און פיעל אַנדערע. און אויב די קיך, למשל, און דער קאָנסום-קאָאָפּעראַטיוו האָבען אונז געדינט נאָר, אַזוי צו זאָגען, אין די יענע שווערע איבערגאַנג׳ס-צייטען, האָט זיך אָבער די גמילות-חסד-קאַסע לסוף פערוואַנדעלט אין אַ קאָאָפּעראַטיווער האַנדווערקער-באַנק, וועלכער עגזיסטירט עד-היום און פערנעמט אַ בכבוד׳יגן אָרט צווישען פינאַנסאָווע אינסטיטוציעס בכלל און אין דער יודישער קאָאָפּעראַציע אין פוילען בפרט. אויך איז נישט אַוועק לאיבוד דער קאָאָפּעראַטיווער געדאַנק, וועלכער איז שוין אויף שטענדיג פערבליבען און אַ דאַנק דעם, איז געשאַפען געוואָרען דער רויה-שטאָף-קאָאָפּעראַטיוו „סור-וויט״, וועלכער בעדינט און פערזאָרגט הינדערטער חברים שניידערס מיט די נויטיגע רויה-שטאָפען צו זייער אַרבייט.

אויף וויפיעל דער קלוב האָט ערוואָרבען צוטרוי מצד דער געזעלשאַפט, זעהען מיר בולט פון די פערטרעטער-שאַפטען, וועלכע דער קלוב האָט איבעראַל. אַזוי למשל איז דער קלוב פערטרעטען אין דער קהלה, אין שטאָדט-ראַט, אין סקאַרב, אין דער איזבע סקאַרבאָווע אין לאָדז, אין אַרבייטער געריכט, אין האַנדווערקער-קאַמער און א. וו. איבעראַל שטעהען אונזערע פאַרשטעהער אויף דער וואַך ווי ווייט מעגליך צו פערטיידיגען אונזערע אינטערעסען. ווען אויפ׳ן נאַליטישען האָריזאָנט האָט זיך בעוויזען דער צעכען-געזעץ האָט דער קלוב באַלד פערפיהרט אַ אינטענסיווע אויפקלערונג-אַרבייט און האָט אדורכגעפיהרט די רעגיסטראַציע פון הונדערטער האַנדווערקער, וועלכע האָבען אַזוי אַרום בעקומען די אַזוי-גערופענע „קאַרטע זשעמיעשניצע״. ביי דער געלעגענהייט זאָל דאָ ערלויבט ווערען צו בעמערקען דאָס אויב אַ געוויסע צאָהל האַנדווערקער זענען פערבליבען נישט רעגיסטרירט און וועלען האָבען אויסצושטעהן פערשידענע צרות דורך דעם וואָס זיי האָבען נישט קיין „קאַרטעס זשעמיעשניצע״ זענען עס נאָר אַזעלכע האַנדווערקער, וועלכע האָבען זיך צוגעהערט די רייד פון נישט פעראַנטוואָרטליכע, אונבערופענע פערזאָנען, וועלכע האָבען זיי צוגערעדט גרינגצושעצען די זאַך און נישט נעמען אין אכט די אַלע אויפקלערונגען, וועלכע דער קלוב האָט ערטיילט. דורך דער פערמיטלונג פון קלוב זענען לעצטענס אָפיציעל בעשטעטיגט געוואָרען די צעכען פון יודישען בעקער-מייסטער, שניידער-מייסטער און (טאָמאַשאָוו.) האָלץ-אויסאַרבייטונג. גאָר אין גיכען ווערט ערוואַרטעט דאָס בעשטעטיגונג פון די צעכען: פריזירער, קצבים, שוסטער, צוקער-אויסאַרבייסינג אין אנ. דאָס זענען אַלץ איינצעלנע שטריכען פון אַלגעמיינעם כאַראַקטער און צו וואָס וואָלט אונז פערצויגען ווען מיר האַלטען זיך וועלען אָבשטעלען אויף די פערשידענע אינטערווענצען אין פערשידענע פאַלען לטובת יחידים.

לעצטענס לעבען מיר איבער אַ צייט פון אויסערגעוועהנליכע בעדייטונג. אין דער לאַנדווירטשאַפט פערנעמט די האַנדווערקעריי אַ בכבוד׳יגען אָרט כמעט צוגלייך מיט דער גרויס אינדוסטריע, אין דעם מלוכה-קערפּער שטעלט, מיט זיך פאַר די האַנדווערקעריי איינעם פון די הויפּט נערווען מיט וועלכען די מלוכה מוז זיך רעכענען און טאַקי דערפאַר איז די האַנדווערקער אַלעס אַזעלכע דערטיילט געוואָרען מצד דער מלוכה אַ בעזונדערע אויפמערקזאַמקייט אָבער גלייכצייטיג געפינען זיך עלעמענטען פון אַלע זייטען, וועלכע וואָלטען וועלען פאַר יעדער פּרייז די יודישע האַנדווערקער אַרויסשטויסען און אַרויסשטופּען פון אָט די מיט בלוט און שווייס כשר-פערדינטע פּאָזיציעס. מיר זעהען דאָס און מיר מוזען זיין גרייט אויב נישט צום אָפענעם קאַמף איז דאָך על כל גניב לכל הנחות צום פערטיידיגען זיך. אים כדי מיר זאָלען זיך דערהאַלטען ביי אונזערע ווערקשטאַטען, און כדי מיר זאָלען זיין אימשטאַנד צו ערציהען אונזער יונגען דור מיט דער פאַך [illegible] פאַכקאַם-בערעכטיגטע [illegible], און וואָס מיר זענען בלויז [illegible] טערעסירט איז איין עצה, מיר זאָלען זיין אָרגאַניזירט. מיר מוזען זיך צופּאַסען צו אַלע צעכאָווע און אַנדערע פעראָרדנונגען, און דאָס איז מעגליך נור ביי אַ אַלגעמיינע אָרגאַניזאַציע. מיר מוזען שטענדיג געדענקען, דאָס די רעגירונג ווי אויך געזעלשאַפטליכע אַנשטאַלטען רעכענען זיך נישט און וועלען זיך קיינמאָהל נישט רעכענען מיט יחידים, אָבער זיי קענען שטענדיג אַנטקעגען די פאָדערונגען פון כלל. וואָס שטאַרקער די אָרגאַניזאַציע, וואָס גרעסער די מחנה, אַלץ שטאַרקער זענען די כחות, אַלץ מעהר שאַנסען פאַר אונזער עגזיסטענץ.

דעם 29 טען דעצעמבער קומט פאָר די פאָהן ענטהילונג פון ראַדאָמער האַנדווערקער-קלוב. זאָל דער טאָג אונז דינען אַלס גרויסער יום-טוב פון אָרגאַניזירען, זאָל קיין איין האַנדווערקער נישט פערבלייבען מחוץ למחנה אין אַלע ווי איינער זאָלען מיר זיך שטעלען אונטער׳ן פאָהן צו דעמאָנסטרירען אונזער אחדות און סאָלידאַריטעט. אין געשלאָסענע רייהען, האַנד-ביי-האַנד לאָמיר פערשטאַרקען אונזערע כחות, הויך צוטראָגען אונזער פאָהן — די פאָהן פון ראַדאָמער האַנדווערקער-קלוב אין קאַמף פאַר אונזער עגזיסטענץ, אין קאַמף פאַר אונזער בעסערען מאָרגען.

נייעס! ——— נייעס!
די ניי-געעפענטע
דרוקעריי
דוד שיינבוים
ראַדאָם, רינעק 10
נעמט אָן אַלערליי דרוק-אַרבייט
— צו די ביליגסטע פרייזען. —
שיינע אַרבייט מיט די לעצטע
מאָדערנסטע שריפטען.—

נידער מיט די לאנגע קליידער!

(מאנאלאג פון א ראדאמער יוד, וואס ליידט נעבעך צרות פון דער לעצטער קליידער-מאדע).

איך פרעג אייך יודען, ווי לאנג איז דער שיעור? ווי לאנג איז דער שיעור אויסצוהאלטען די געברענטע מאדע צרות? פיהלט איהר דען נישט אויף אייערע פלייצעס די פיין און אומגליקין וואס די פאריזער מאדע ברענגט אויף אונזערע מענערישע יאהרען?

צוואנציג יאהר, א קלייניגקייט צוואנציג יאהר נאר צרות און הארץ-קלעמעניש. ברייטע קליידער און שמאלע קליידער, ברייטע רעקאלטען און שמאלע רעקאלטען, רעקאלטען פון פארענט און רעקאלטען פון הינטען. ברייטע קאפעלושען און שמאלע קאפעלושען. הערקע היטלען און טיראלסקע היטלען, „בורקעס" און קונעל-טעפ, הויכע שטרימפ, טונקעלע שטרימפ און גאז-ענע שטרימפ און ווער ווייס וואס אלץ אויס? צו אונזערע שוואכע נערוואזע און אופגעלאשענע קעפ און וועמענס ארבייט איז דאס אלץ דער פראנצויז, דער פערפאלטענער מאדע-מאכער יכה שמו!

נאך קיינמאהל האב איך נישט געפיהלט אזא שנאה צו דעם מאדע-מאכער, ווי די לעצטע צייט. כ'האב דאך א גיהנום אין שטוב, ממש א גיהנום צוליב דעם מאדע-מאכער. א גאנצע מלחמה. איך האלט מלחמה מיט מיין ווייב און מיט דער שוויגער, מיט מיין שעכטעריל. גאנצע טעג רייסט מען זיך ארום ביי די נעז, און דאס אלץ מיינט איהר צוליב וואס? איהר מיינט אפשר צוליב פרנסה ואכנן? הלילה — צוליב דער מאדע, וועגען לאנגע קליידער און קורצע קליידער...

אי, וועט איהר דאך פרעגן, ווי קום איך, א מאנספערשוין, זיך צו מישען אין ווייבערישע עסקים? וואס איך האב שוין מצהר קיין דאגות נישט, נאר צו מישען זיך צווישען ווייבער?

הערט-זשע א געשיכטע:

זייט עטליכע וואכען בעמערק איך, אז מיין ווייב דרעהט זיך ארום ווי א נעכטיגע. נישט זי רעדט, נישט זי עסט, נישט זי שלאפט.

די ערשטע צייט האב איך מיך נעמאכט נע'שגר'ט. ווייבערישע קאפריזען האב איך מיר געטראכט, איך האב אבער געזעהן אז ס'נעמט נישט קיין סוף. האב איך מיר גענומען מוט און זי א פרעג געטהון:

— זאג מיר, ביילע-רחל, וואס איז דיר, ביסט ח"ו חלילה קרנק?

— וואסערער פאן ביזטו! ביזט דאך א גולן, א רוצח, א מענש זעהט, אז איך געה אויס ווי א ליכט, אז איך לעב שוין קוים, און ער דער קאלטער לונג און-לעבער מאכט זיך דערפון גארנישט.

— אפשר וואלט איך געקאנט וויסען — זאג איך צו איהר — וואסערע צרות דו האסט?

— דו ווייסט גארנישט — זאגט זי — וואס ס'טוהט זיך איצט אפ צווישען די ווייבער?

— פון וואנען זאל איך וויסען, וואס ס'טוהט זיך ביי ווייבער? כ'הייס נאר זאגן איך, וואס ס'טוהט זיך ביי די מענער, כ'ווייס, אז די מענער ווערען פערשווארצט און פערפינסטערט, אז זיי לויפען ארום ווי פערסמ'טע מייז. איך ווייס, אז די מענער זענען גוטע שלעפערד און ארבייטען מיט'ן שווייס פאר די ווייבער!

—דו ווייסט גארנישט? — חידוש'ט זי זיך — ס'איז דאך א רעוואלוציע געגען פראנקרייך.

נישט געגען דער פראנצויזישער מלוכה — זאגט זי — נאר געגען דעם פראנצויזישען זשורנאל, אוא „שווינסטווא" — היצט זי זיך. לאנגע קליידער זאלען מיר צוריק אנטהון ווי די פערצייטישע באבעס. נישט דערלעבען זאלען זיי דאס די מענער: ס'מוז בלייבען די אלטע מאדע, דו הערסט? איך וועל נישט אנטוהן קיין שובע!

— דאס איז א קץ — האב איך מיר צוטראכט — צוליב דעם געהפט עס אויס ווי א ליכט. אחוואי, זאג איך, איז שעהנער א קורץ קליידעל, ווי א לאנגע שובע.

— אוודאי, — ענטפערט זי מיר — דיר איז לייכט צו זאגען א קורץ קליידעל, און וואס איז מיט'ן מאדע-זשורנאל? דער זשורנאל ווייזט דאך אבער א לאנג קלייד און מיט לאנגע „אגאנקעס" פון ביידע זייטען!

— אויב אזוי, זאג איך, אז דער זשורנאל ווייזט קליידער מיט „אגאנקעס" פון ביידע זייטען, מוזטו אונבעדינגט האבען א מאדערן לאנג קלייד מיט „אגאנקעס" פון ביידע זייטען.

— וואס הייסט? ווערט זי אין כעס

— איך זאל אנטוהן א לאנג קלייד, דו ווילסט, איך זאל אויסזעהן, ווי צו אלטע שקאפעז? וואס שאדט דאס דיר, אז איך וועל אויסזעהן מיט צוואנציג יאהר עלטער.

— ביזט טאקע גערעכט, זאג איך, אין א קורץ קליידעל ביז דער קניה, זעהסטו טאקע אויס א סך יונגער און א סך שיקאווער. צו דיין פיגור איז נישט קיין לאנג קלייד מיט „אגאנקעס" פון ביידע זייטען. מיין דעה זאג איך, איז טאקע, אז דו זאלסט בלייבען ביים קורצען קליידעל.

— בהמה! — ווערט זי ווידער אין כעס — דו הערסט דאך, אז די קורצע קליידלעך זענען ארויס פון דער מאדע. אלע וועלען טראגען לאנגע קליידער און איך וועל טראגען א קורץ קליידעל? דו ווילסט, אז איך זאל א גאנצען קארנאוואל זיצען אונטער'ן אויווען?

— נו, זאג איך, וואס רעכענסטו צו טוהן? ס'איז דאך טאקע נישט קיין קליינינקייט, א קורץ קליידעל טארסטו נישט טראגען, ווארום דער זשורנאל ווייזט דאך בפירוש א לאנג קלייד מיט „אגאנקעס" פון ביידע זייטען. א לאנג קלייד קענסטו דען אנטוהן, וועסט דאך אויסזעהן ווי אנ'אלטע שקאפעז. טא וואס רעכענסטו צו טוהן?

— אהא, איז זי געווארען לעבעדיגער. דאס איז דאך טאקע די צרה. דערפאר געה איך דאך טאקע אויס ווי א ליכט, אז איך קען מיך נישט דעצידירען. דערפאר האבען מיר דאך בעשלאסען צו מאכען א רעוואלוציע געגען פראנקרייך, מיין איך, געגען דעם פראנצויזישען זשורנאל.

— יא, זאג איך, דו ביזט גערעכט. נאר א רעוואלוציע, אהן א רעוואלוציע וועסטו מיט'ן פראנצויז גארנישט מאכען...

הקיצור, וואס זאל איך אייך דערצעהלען. אין דער שטוב ביי מיר איז לעבעדיג, מיין ווייב טראגט ווייטער א קליידעל ביז דער קניה, מיין שוויגער טראגט א קליידעל נאך פאר דער קניה. און מיין זעכצען יעהריג טעכטעריל טראגט א לאנג קלייד ביז צו דער ערד מיט צוויי „אגאנקעס" פון ביידע זייטען. די אלטע ווילען יונג ווערען און די יונגע ווילען אלט ווערען, און דאס געהט אלץ אויס צו מיין קאפ.

אב—עק.

❂ ❀ ❂

ענטדעקט דעם משעק-פעלשער פון דער ראדאמער „באנק גאספאדארסטווא קראיאוועגא".

אין „ראדאמער לעבען" איז פאר צוויי וואכען געווען אויספיהרליך מיטגעטיילט וועגען א גרויסע אפערע, וואס א אונבאקאנטע פערזאהן האט אויסגעפיהרט אין דער היגער „באנק גאספאדארסטווא קראיאוועגא", בעשווינדלענדיג זי אויף א סומע פון 86 500 זל.

דער אפעריסט האט דורך א שווינדלעריש-געלונגענע המצאה אויסגענארט ביי דער דערמאנטער באנק א טשעק פון 286 זל. אויסגעשטעלט אויף דער ראדאמער „באנק פאלסקי" און האבענדיג אין זיין בעזיץ דעם טשעק האט ער דורך כעמישע מיטלען אויסגעמעקט די פריהערדיגע ציפערען מיט די ווערטער, וואס האבען שפראכליך בעצייכענט די גרויס פון דער סומע און אויף זייער ארט אויסגעשריבען נישט מעהר און נישט ווינציגער ווי גאנצע 86.500 זל., וואס האט זיך איהם טאקע איינגעגעבען ארויסצובעקומען.

דער ראזיגער „קינצלער" איז טאקע געווען א בריה, אבער נישט געווען דער פאליציי, און אפשר האט ער געמיינט, אז פאר זיין גאונות אין הלכות גניבה וועט די פאליציי פאר איהם דרך ארץ האבען. ווייזט אבער ארויס, אז פאליציי זוכט טאקע אויעלכע חברה-לייט אין נאך א ענערגישע אויספארשונגס אקציע האט זי געפאקט דעם פויגעל.

דעם פאריגען שבת האט די פאליציי פון ווארשאווער אויספארשונג'ס-אמט ארעסטירט אין ווארשא א געוויסען קאזימיעזש אולאפאווסקי, אויף וועמען זי האט געהאט א חשד, אז ער איז דער העלד פון דער אפערע.

בעת דער רעוויזיע האט מען געפאקט ביי איהם 12.000 זל. אולאפאווסקי האט דורך דער צייט בעוויזען אויפ'ן חשבון פון דעם צוגע'לקה ענטען געלד איינצוארדנען זיך א וואהנונג מיט מעבעל אין ווארשא.

אולאפאווסקי איז א יונגער, א זוהן פון א לאנדווירט הינטער ביאלאבזשעג.

אזוי ווי אין דער „באנק פאלסקי" האט די סומע פון 86.500 זל. אנגענומען א עלטערער פארשוין איז, אלזא, געדרונגען, אז אולאפאווסקי האט געהאט א שותף, וועלכער ווערט אויך געזוכט פון דער פאליציי.

פרעכטיגע ערשטקלאסיגע פילם-בילדער!!!

אט דאס האט צוגע- גרייט דער קינא „אדעאן" אויף דעם היינ- טיגען סעזאהן.

ווינדער! איבער ווינדער! ווינדער!

נח'ס תיבה

ARKA NOEGO

פרעכטיגע אויסשטאטונג, —— 2 יאהר ארבייט,

2.000 000 דאלאר, 5.000 ארטיסטען

2 EPOKI biblijna i tegoczesna.

Reżyserja *Michała Kertesza.*

אין די הויפט-ראלען:

Dolores Costello, George O'Brien.

פון מאנטאג דעם 30-טען ה. ח.

וועט דעמאנסטרירט ווערען די צוויי הערליכע בילדער,

דער לעצטער שלאגער פון פילהארמאניע

PRAWO MĘŻA

מיט Billie Dove

Korsarz Mórz Południowych

z Ryszardem Bartelmesem.

NIEPRZYJACIELE

מיט Liljana Gish.

---

1 גרויסער פילם מיט **Al. Jolson**

SPIEWAJĄCY BŁAZEN

---

2 הערליכע בילדער 2

מיט **Anna May Wong.**

---

3 גרויסע בילדער 3

מיט די ליבלינג

Olgą Czechową

1) Diana

2) Przed wyrokiem 3) Kobiela …on.ieniach

ŚPIEW KOZAKÓW DOŃSKICH

א מייסטערווערק

לויט'ן שניט פון בילד

BURLAK z nad WOŁGI

KULT CIAŁA

מיט Agnes Petersen Mozżuchinowa

און Michał Varconi

פראכטפילם מיט א אויסערגעוועהנליכע אויסשטאטונג

א. נ.

KRÓLOWA BEZ KORONY

מיט **Coorina Grifith**

די אלע אויבענאויסגערעכענטע בילדער זענען ערשט א טהייל

פון דעם גרויסן קינא-רעפערטואר

וואס ווערט פאראויסגעזעהן אויף א לענגערע צייט.

אלע קינא-בעזוכער וועלען פשוט זיין ענטציקט

פון די וואונדערפולע מייסטערווערק, וואס זענען לעצטענס

ערשינען אלס די שענסטע שטערן אויפ'ן האריזאנט פון דער

פילם-פראדוקציע, און וועלכע וועלען

דעמאנסטרירט ווערען אין קינא „אדעאן"

Dyrekcja

Kina „ODEON"

w Radomiu.

MARQUIS D'EON

Rycerz Madame D'Amour

דער הויף פון לודוויק דעם XV

און דער הויף פון קעניג פאוועל דעם 3-טען

פרעכטיגע אויסשטאטונג —— מיט'ן אנטייל

Liana Haid, Agnes Hr. Esterhazy,

Fritz Kertner.

צום פערלאָבונג פון מיין פריינד
דוד ווייסבאָרד ראדאָם מיט פרל. ליפציא זילבערשלאַק ראַדאָם
ווינש איך זיי גליק, צופרידענהייט און אייביגע האַרמאָניע
אלימלך מינצבערג.

Komunikujemy Sz. Publiczności m. Radomia, że
Akuszerka patentowa pow. Kasy chorych
E. NUDEL *przeprowadziła się na ul. Lub. № 7*
Dla biednych ustępstwa.

Dr. J. TAUBENFELD
przeprowadził się
i przyjmuje od 4—6
w chorobach dzieci i wewnętrznych
Radom, Piłsudskiego 17, telef. 552.

Zarząd Domu Sierot w Radomiu
Podaje do wiadomości, iż dn. 1|1 1930 r. o godz. 12 w p. odprawiono będzie w synagodze DOMU SIEROT **naborzeństwo żałobne**
za spokój duszy źmarłej B. P.
Rozalji Bragińskiej,
na które Zarząd zaprasza rodzinę i życzliwych pamięci Zmarłej.
ZARZĄD.

Zawiadomienie
Niniejszym zawiadamiamy, iż z dniem 1|1 1930 zostaną otwarte
K U R S Y
języków hebrajskiego i angielskiego
w lokalu org. „MENORAH".
Kursy będą prowadzone przez PIERWSZORZĘDNE SIŁY FACHOWE
między godz. 8 do 9-tej wieczór.
Kancelarja przyjmuje zapisy członków i niecziłonków od 6—8 wiecz.
ZARZĄD
Org. Sjon.-Rewiz. „MENORAH" w Radomiu,

בעקאַנטמאַכונג.
מיר מאַכען בעקאַנט, דאָס פון 1-ען סטיציען 1930 ווערען איינגעאָרדענט
העברעאִישע און ענגלישע קורסען
ביידע שפּראַכען וועלען אונטעררִיכט ווערען פון פּעדאַגאָגיש-רוטינירטע כחות,
און וועלען פאָרקומען אין לאָקאַל פון דער אָרגאַניזאַציע „מ נ ו ר ה"
— אין די שעה׳ען פון 8 — 9 אָוועגד. —
די קאַנצעלאַריע נעמט-אָן איינשרייבונגען פאַר מיטגלידער
און נישט-מיטגלידער פון 6 — 8 אָוו.
פערוואַלטונג פון דער ציונ. רעוויזיאָניסטישע אָרג. „מ נ ו ר ה" אין ראַדאָם.

א פ אַ ב ר י ק ז ו כ ט
פאַר די קאַנטאָר
א אינגעל — אויף — פּראַקטיק
אָפּגערטען אונטער „פעהיג"
צו דער אַדמיניסטראַציע פון ר. ל.

Do fabryki potzebna
BIURALISTKA
Pisząca na maszynie
ma pierwszeństwo
Zgłoszenia z podaniem kwalifikacji
pod „ZDOLNA"
do Administrecji R. L.

עפענטליכע ערקלערונג.
אזוי ווי בייזוויליגע מענשען האָבען פערשפּרייט קלאַנגען, אז איך לאָז געהן די וועקסלען צום פּראָטעסט, אלזאָ ערקלער איך, אַז דאָס איז שקר וכזב. פאַר יעדען פּראָטעסטירטען וועקסעל צאָהל איך 10 מאָהל אזוי פיעל. די דאָזיגע מלשינים וועל איך צו ציהען צו געדיכטליכע פעראַנטוואָרטליכקייט.
אברהם קיילער, ראדאָם לובלינער 36.

500 דאָלאַר פאַר אונפערמעגליכע סוחרים און האַנדווערקער אויף פּאַטענטען.

ווי מיר ווערען געוואָהר האָט די גמילת חסד-קאַסע ביי דער גמינע ער-האַלטען פון „דזשוינט" 500 דאָלאַר מיט׳ן צוועק ארויסצובאָרגען אויף פּאַ-טענטען אונפערמעגליכע סוחרים און האַנדווערקער.
לויט׳ן וואונש פון „דזשוינט" דאַרף ארויסגעבאָרגט ווערען אויף אַ העלפט פּאַטענט אויף 5 מאָנאַטען אין פערלויף פון וועלכע די הלוואות ברויכען אויס-געצאָהלט ווערען אין ראַטעס.

די וואַהלען צום 9-טען ציוניסטישען לאַנדעס-צוזאַמענפאַהר אין ראַדאָם.

זונטאַג דעם 29-טען דעצעמבער ד. י. קומען אין ראדאָם אין לאָקאַל פון דער ציונ. אָרגאַניזאַציע לובעלסקאַ 25, פאַר די וואַהלען צום 9-טען צוזאַמענ-פאָהר, וואָס ווערט געעפענט דעם 5-טען יאַנואַר אין וואַרשא.
די דריי אקטיווסטע ציוניסטישע גרו-פּירונגען אין ראדאָם נעמליך: „על-המשמר", „רעוויזיאָניסטען" און אונאָב-העגגיגע האָבען זיך צו די וואַהלען בלאָקירט אין איין ליסטע № 3, וואָס שטעלט ארויס פאָלגענדע קאַנדידאַטען:
מגר. א. סאלבע, ישראל סאַוואַ, מ. ל. פישמאַן, אדוו. אַ. לעווין, פנחס פויגעלמאַן, מגר. י. וואַר-שאַווסקי, ישעי אייגער, משה וויינשטאָק, משה לוקסענבורג, יצחק ווייסבאָרד, דעפּ. יצחק גרינבוים, אברהם פּאָדלישעווסקי, דעפּ. א. האַרטגלאַס, ד״ר מ. קלומעל, ד״ר שלמה מינץ.
אַלע וואַהל-בערעכטיגטע מיטגלידער פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין ראדאָם ד. ה. די, וואָס האָבען בע-קומען צ. ק. לעגיטימאַציעס — דאַרפען דעריבער זונטאַג פריה אָפּגעבען זייער שטים פאַר דער ליסטע № 3
ז. מיעשציאַנסקי.

פ א ה ז - ר י נ ג

אלי׳ קאַרמאַן ענטפערט דעם ח׳ בער-קאָוויטש מיט 5 זל. משה גאָלדפאַרב ענטפערט דעם ח׳ בערקאָוויטש מיט 5 זל. אברהם אירין ענטפערט דעם ח׳ לישקיעוויטש מיט 5 זל. און רופט ארויס דעם ח׳ יעקב שרעק. יעקב קינגלער ענטפערט דעם ח׳ מאַנני-שעווסקי מיט 5 זל., וויקטאָר גרינ-שטיין ענטפערט דעם ח׳ חאָלאַנאָוו-סקי מיט 5 זל., משה קאָפּעל ענט-פערט דעם ח׳ גלוזמאַן מיט 5 זל., יוסף ניימאַן ענטפערט דעם ח׳ גאָלד-בערג מיט 5 זל., דוד גוטמאַן ענטפערט דעם ח׳ פינקעלשטיין מיט 5 זל., לייבוש ראָזענשטיין ענט-פערט דעם ח׳ פעלדמאַן מיט 5 זל., יצחק מענדיל צוקער שו״ב ענטפערט דעם ח׳ ראָזענצווייג מיט 5 זל., משה וואַרשאַווער ענטפערט דעם ח׳ בייצמאַן מיט 5 זל.

וויכטיג פאַר סוחרים!

די באַנק פּאַושעכני (לובלינער 27) גיט איהרע מיטגלידער אויף אינקאַסע-וועקסלען די גרעסטע אַוואַנסען אויף אַ מינימאַלען פּראָצענט.
די אינקאַסעס אויף אַלע שטעדט אין פּוילען ווערען ערלעדיגט אויף דעם סאָלידסטען און שנעלסטען אופן ביי קאָנקורענץ-פּרייזען.
די אינקאַסעס, אזוי פרעמדע ווי אָר-טיגע, ווערען אויסגעצאָהלט דעם זעל-בען טאָג פון איינפליסען.
אין די סוחרים׳ס קרייזען ווערט די באַנק פּאַושעכני, וועלכע ווערט אנגע-פיהרט דורך אַ פעראַנטוואָרטליכע ליי-טונג—פּערעכנעט אַלס איינע פון די סאָלידסטע בענק אין שטאָט.
21—67

א הארציגען מזל-טוב און פיל נחת
ווינש איך מיין חבר
משה רובינשטיין עט פרוי
צו דער פערלאָבונג פון זייער טאָכטער
סאליא מיט ה׳ א. ראָטענבערג.
די פערלאָבטע - א גליקליכע צוקונפט.
משה ראָזענבוים און פאמיליע.

מיר גראַטולירען הערצליך אונזער חשוב׳ען חבר פרעזעס
משה רובינשטיין עט פרוי
צו די תנאים פון זייער ליבע טאָכטער **סאליא**
מיט ה׳
אלכסנדר ראָטענבערג
מיר ווינשען זיי צו דערלעבען פיל נחת פון פערלאָבטען פּאָר׳ל.
רויה-שטאָף-קאָאָפּעראַטיוו
„סורוויט"
און פעראייניגטער יודישער שניידער-צעך
אין ראדאָם.

גליק, נחת און צופרידענהייט ווינש
איך מיין חבר
משה רובינשטיין עט פרוי
צו דער פערלאָבונג פון זייער טאָכטער
סאליאַ מיט ה׳ א. ראָטענבערג.
צמח בוימאַן עט פאַמיליע.

די הערצליכסטע גליקווינשען מיין
חשוב׳ען חבר
משה רובינשטיין עט פרוי
צו דער פערלאָבונג פון זייער טאָכטער
סאליא מיט ה׳ א. ראָטענבערג.
דעם פערלאָבטען פּאָר׳ל א גליקליכען
צוזאַמענבונד.
מרדכי שפּילפאָגעל און פאמיליע.

איך גראַטוליר הערצליך מיין חבר
משה רובינשטיין עט פרוי
צו דער פערלאָבונג פון זייער טאָכטער
סאליאַ מיט ה׳ א. ראָטענבערג.
מאָטיל שולדמאַן עט פרוי.

פיל נחת מיין חבר
משה רובינשטיין עט פרוי
צו דער פערלאָבונג פון זייער טאָכטער
סאליא מיט ה׳ א. ראָטענבערג.
די צוקונפט פון יונגען פּאָר׳ל זאָל זיי
ברענגען גליק און פרייד.
שלמה ראָזענבערג עט פאַמיליע.

א הערצליכען מזל-טוב מיין חבר
משה רובינשטיין עט פרוי
צו דער פערלאָבונג פון זייער טאָכטער
סאַליא מיט ה׳ א. ראָטענבערג.
נתן בליכער עט פאַמיליע.

די הערצליכסטע וואונשען מיין חבר
משה רובינשטיין עט פרוי
צו דער פערלאָבונג
פון זייער טאָכטער סאליאַ
מיט ה׳ א. ראָטענבערג.
די פערלאָבטע — פיל גליק אויפ׳ן
נייעם לעבענס-וועג.
בעריל גאָלדבערג עט פאַמיליע.

מיין חבר
משה רובינשטיין עט פרוי
צו דער פערלאָבונג פון זייער טאָכטער
סאליע מיט ה׳
א. ראָטענבערג
ווינש איך גליק און פיל נחת.
וועלוועל וויזענבערג עט פאמיליע.

מיין חבר און פריינד
משה רובינשטיין עט פרוי
ווינש איך א הערצליכען מזל-טוב
צו דער פערלאָבונג פון זייער טאָכטער
סאליא מיט ה׳ א. ראָטענבערג.
זאָל דער נייער לעבענס-וועג פון
פערליבטען פּאָר׳ל זיין א קוואַל פון גליק.
ישראל זיידמאַן און פאַמיליע.

Z intencji zaręczyn CÓRKI naszego Prezesa
p. *Sali Rubinsztajnówny*
z panem *Aleksandrem Rotenbergiem*
życzymy Rodzicom wiele pociechy a Narzeczeństwu szczęśliwej przyszłości.
Personel „SURWITU"

די איניגסטע גליקוואונשען מיין חבר
משה רובינשטיין עט פרוי
צו דער פערלאָבונג פון זייער טאָכטער
סאליא מיט ה׳ א. ראָטענבערג.
זאָל דער לעבענס-וועג פון יונגען פּאָר׳ל
זיין א קייט פון גליק,
צופרידענהייט און הארמאָניע.
ח. בוימייסטער עט פרוי.

א הערצליכען מז״ט ווינשען מיר אונזער
בעסטען פריינד און געטרייען שכן
ה׳ משה רובינשטיין עט פרוי
צו דער פערלאָבונג פון זייער ל. טאָכטער
סאלא מיט ה׳
אלכסנדר ראָטענבערג
שמעון גינזבורג עט פרוי.

א הארציגען מזל-טוב און פיל נחת
ווינשען מיר אונזער חשוב׳ען פריינד
משה רובינשטיין
צו דער פערלאָבונג פון זיין טאָכטער
סאלא מיט ה׳
א. ראָטענבערג
די מתפללים פון דער חברה
אהבת רעים.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריק איך אויס דער פאמיליע
בערענשטיין צוליב׳ן פערלוסט פון זייער הויז געליבטע
מוטער און באָבע
יוכבד נ. ע.
זייט געטרייסט און ווייסט נישט מעהר פון קיין צער.
ח. ד. קאפלאן

Zakład Ogrodniczy Miejski
poleca po cenach przystępnych kwiaty doniczkowe i cięte. Zgłoszenia bezpośrednio do Zakładu przy ul. 1-go Maja, lub do Wydziału Gospodarczego ul. Basenowa № 20, telefon 562.

Kino NOWE CZARY Teatr
Od dnia 17 grudnia i dni następnych
Podwójny Świąteczny Program
1. GIRLSY PARYŻA
Nocne życie Paryża, z najpiękniejszą paryżanką **Suzy Vernon**
2. QUI PRO QUO
Słynny warszawski teatr humoru.
DUŻO NIESPODZIANEK.

Kino „CORSO" Teatr
Od poniedziałku dn. 23 grudnia 1929 r.
Wielki Świąteczny Program
POWRÓT Z NIEWOLI
w rolach głównych:
Dita Parlo, Lars Hanson.

Kino ODEON Teatr
Od poniedziałku 23 grudnia 1929 r.
Na Stokach Cytadeli
w rolach głównych **Liliana Hall Dawis Walter Butler i Henryk Victor.**

Od Piątku dnia 27 grudnia 1929 r.
Kapitan Gwardji Królewskiej
w roli głównej **Ramon Novarro.**

געמיינזאמע כחות און צופרידענהייט אנהויבן ארבייטען אין אמבולאטאריום לטובת דער אידישער געזעלשאפט. אויסגעוויזען האט זיך אבער פונקט פערקעהרט. אנשטאט צוצוטרעטען צו דער ארבייט און אמבולאטאריום, טרעט מען ארויס מיט נייע נאדערונגען. מען פערלאנגט, אז זייער ארבייט אין אמבולאטאריום זאל זיין א געצאהלטע, אמת, נישט קיין הויכען האנאראר אבער נישט בחנם. אין צווישען אנדערען, פאדערט מען, אז רעכט צו גענייסען פון אמבולאטאריום זאלען נאר האבען די אורחי-פרחי, ד. ה. די סאמע ארעמסטע, אבער נישט די מיטעלמעסיגע, וועלכע זענען צוליב'ן שווערען עקאנאמישען קריזיס רואינירט געווארען און זענען נישט אימשטאנד צו בעצאהלען דעם דאקטאר 5 זלאטעס פאר א וויזיט, די דאזיגע מיטעלמעסיגע פערזאנען, וואס טראגען נאך לפנים פאקענע פוטערס און אויסגעקראכענע מאנטלען און אין דער היים פיהלט מען נויט און א אומגעהוירען קריזיס--זאלען מוזען בעצאהלען פאר א וויזיט.

מיר ווילען זיך נישט ארייגלאזען אין די אינערליכע אונטערהאנדלונגען וואס ווערען וועגען דער פראגע געפיהרט צווישען די פערוואלטונג פון „לינת-הצדק" און די אידישע דאקטוירים און כל זמן די אונטערהאנדלונגען זענען נאך נישט פערענדיגט, ווילען מיר נאך אלץ אונזער דעצעדירענדע מיינונג נישט ארויסזאגען. איבריגענס וועט דער דאזיגער ענין בעטראכט ווערען אויף דער אויסערגעוועהנליכער אלגעמיינער פערזאמלונג פון „לינת-הצדק" וועלכע וועט אין די נאנטסטע טעג פארקומען אין דער אידישער קהלה.

נאר דאס וואס מיר קענען פארלייפיג זאגען, איז, אז מיר זענען מעהר ווי זיכער, דאס די סעניארען פון די היגע אידישע דאקטוירים, די איבערגעאכטעטע און בעליבטע דאקטוירים לעווינזאהן און כאטינער, פערלאנגען אודאי נישט קיין שום אבצאהל פאר זייער ארבייט אין אמבולאטאריום, און אויב אזא פאדערונג ווערט יא ארויסגעשטעלט, קומט זי אפשר פון אנדערע דאקטוירים, מיט וועלכע די 2 דערמאנטע דאקטוירים זענען לשם סאלידאריטעט, מסכים. אבער פאר זיך, זענען זיי געוויס ווייט, זעהר ווייט פון אזא געדאנק.

פארלייפיג, שטעהט איצט דער אמבולאטאריום, וועלכער האט דער אידישער בעפעלקערונג אין קעלץ אבגעקאסט צעהנדליגער טויזענדער זלאטעס, --פוסט און פאסט. די ארימע אידישע בעפעלקערונג, וועלכע איז קראנק אויף פערשידענע מחלות'ן, קאן נישט אונטערגעזוכט ווערען דורך קיין דאקטאר און זי ליידט דערפון זעהר פיעל. און די עטליכע אידישע דאקטוירים, ווי: ד"ר בעלק, ד"ר שטרום און ד"ר וואלדשטיין, וועלכע האבען ביז איצט געארבייט אין אמבולאטאריום, קענען, צוליב דעם נאר-וואס ענטשטאנענעם שלום צווישען די דאקטוירים - ווייטער נישט ארבייטען, זיי זאגען — און אפשר מיט רעכט, אז אהן זייערע קאלעגען דאקטוירים, וועלכע זיי אין קענען אין דעם אמבולאטאריום נישט ארבייטען, ווייל אזוי פאדערט דער מאראלישער דיסציפלין.

דערווייל האלט שיער דערביי, אז דער „לינת-הצדק". וועלכער עקזיסטירט שוין, ווי געזאגט, 35 יאהר, זאל ליקווידירט ווערען. און געשעהען וועט עס צוליב די הינטער-קוליסען-פאליטיק פון 2--3 פערזאנען.

און עס פרעגט זיך: צי וועט די אידישע געזעלשאפט דערלאזען, אז אזא נויטיגע אינסטיטוציע זאל ליקווידירט ווערען? מיר גלויבען אז נישט! און פאר אלעם גלויבען מיר אין דעם גוטען ווילען פון די יודישע דאקטוירים און דער עיקר, אין דעם ווילען פון די דאקטוירים לעווינזאהן און כאטינער, וועלכע וועלען צו דער ליקווידאציע פון „לינת-הצדק" נישט דערלאזען.

בעאבאכטער.

Najśmielszy Przebój Sezonu

w Kinie NOWE CZARY — w — RADOMIU

Od dnia 1 stycznia 1930 r. i dni następ.

Arcydzieło realizmu na ekranie

PŁODNOŚĆ

Fascynujący dramat w-g najśmielszej powieści

EMILA ZOLI

w rolach głównych:

Posągowa piękność *Andrée LAFAYETE*

Stuprocentowy mężczyzna *Gabriel GABRIO*

Rasowy amant *Albert PREJEAN*

Słynna tragiczka *Diana KARENNE*

urocza *Michele VERLY.*

Co to jest „PŁODNOŚĆ"?

„Płodność" — to najśmielsza powieść Emila Zoli, mistrza naturalizmu francuskiego, który w przejmujących barwach maluje upadek przeżytych, goniących tylko za uciechami, rodzin, a jednocześnie zwycięski pochód licznego potomstwa w walce o byt. Ale „Płodność" jest nietylko powieścią. Jest i filmem, najciekawszym, na jaki zdobyła się tegoroczna produkcja. Reżyserował „Płodność", z H. Etievant'em, N. Jewreniow, autor „Tego co najważniejsze". Powieść Zoli w przeróbce Jewreniowa - to nielada ewenement w świecie literackim i filmowym.

„PŁODNOŚĆ"

to najmilsza powieść E. ZOLI, to szczyt realizmu francuskiego, rozstrzyga o losach narodów cywilizowanych, to najodważniejszy film sezonu.

„PŁODNOŚĆ"

to droga wybawienia dla wymierających narodów, to nietylko arcydzieło literatury, ale przebojowy film, otwiera nową erę w kinematografji, to najrealniejszy film, przerobiony z najśmielszej powieści

בעקאנטמאכונג.

איך מאך בעקאנט, דאס איך האב איבערצוגעבען 1 שטוב מיט א קיך, און 2 שטובען אויף א ווערקשטאט.

ערקינדיגען קען מען זיך ביי

אליעזר שארפער, וואלאחא 19.

קעלצער אבטיילונג.

א אידישע אינסטיטוציע וואס האט עקזיסטירט 35 יאהר האלט ביי ליקווידירט ווערען — צי וועט די אידישע געזעלשאפט דערצו דערלאזען?

ווי ס'איז שוין געווען געמעלדען אין אונזער צייטונג, האט די פערוואלטונג פון דער געז. „לינת-הצדק", בכדי צו ערמעגליכען א נארמאלער ארבייט פון אלע היגע אידישע דאקטוירים אין „לינת-הצדק" אמבולאטאריום — בעשלאסען צו פערעפענטליכען אין „היינט" און אין „ראדאמער קעלצער לעבען" א ענטשולדיגונג געגען די אידישע דאקטוירים, וועלכע האבען זיך געזאלט געפונען בעליידיגט פון דער פערוואלטונג. געבענדיג אזא ענטשולדיגונג, וועלכע איז געוועזען פערבונדען מיט גרעסערע געלד-הוצאות, איז די פערוואלטונג פון „לינת-הצדק" געוועזען מעהר ווי זיכער, אז אלערליי טענות מצד די דאקטוירים וועלען פארגעסען ווערען, און אלע וועלען מיט

Biuro Próśb i Podań

p. f. **„PROLITEX"**

RADOM, WAŁOWA 5, oficyna 1-sze piętro.

ZAŁATWIA:

Sprawy paszportowe
Mieszkaniowe
Wszelkie Tłumaczenie
i inne.

Redaguje Podania:

Do Władz Sądowych
Skarbowych
Administracyjnych
i Wojskowych.

Windykacja należności w całej Polsce.

Informacje o zdolności kredytowej

Przepisywanie na maszynach.

Wykupuje patenty na rok 1930.

Redaktor Ch. M. Herc

Drukarnia Wyd. „Radomer-Kielcer Leben" Radom, Szwarlikowska 20